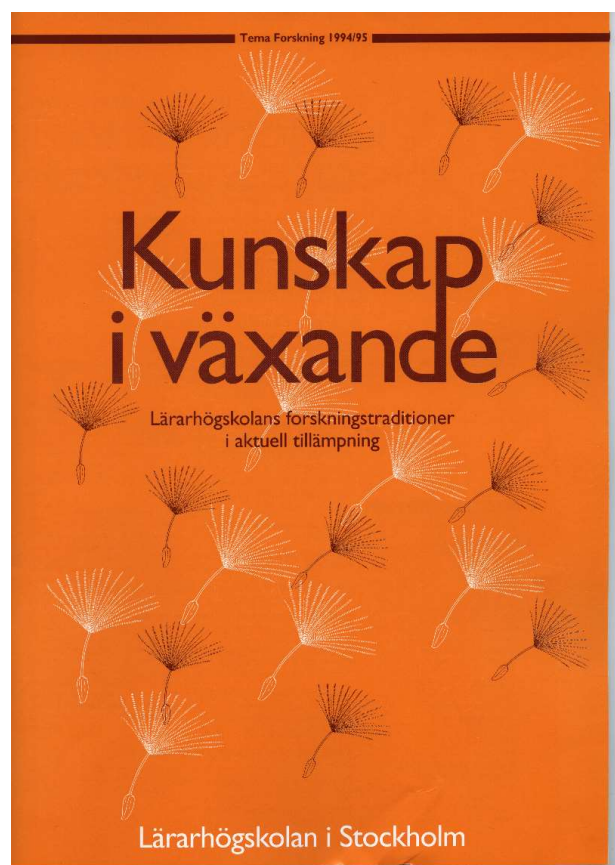

Faksimil

Donald Broady, "Utbildnings- och kultursociologi",
pp. 5–7 i *Tema Forskning 1994/95*,
Läraryhögskolan i Stockholm, 1995

Tema Forskning var en årlig publikation från Läraryhögskolan i Stockholm. Denna utgåva "Tema Forskning 1994/95", publicerad 18 jan. 1995, hade temarubriken "Kunskap i växande. Läraryhögskolans forskningstraditioner i aktuell tillämpning".

Innehåll

Från redaktionen: Forskningstraditioner – etablerade och spirande	3
Undervisning som moralisk handling – intervju med professor Tomas Englund	4
Forskning vid institutionen för pedagogik – utbildnings- och kultursociologi	
<i>Donald Broady, tf professor</i>	5
Litteraturundervisning i Frankrike och Sverige <i>Boel Englund, doktorand</i>	8
En vetenskaps olika inriktningar <i>Ingrid Heyman, doktorand</i>	10
Forskning vid institutionen för pedagogik – idrottspedagogik	
<i>Lars-Magnus Engström, professor</i>	13
Den betydelsefulla fritiden <i>Per Nilsson, fil dr</i>	15
Att ha kroppen i huvet! <i>Birgitta Fagrell, doktorand</i>	17
Forskning vid institutionen för pedagogik – utvecklingsprocesser och utbildning	
<i>Bengt-Olov Ljung, professor emeritus</i>	20
Individ – påverkan <i>Siv Fischbein, bitr professor</i>	22
Att utvecklas i matematik <i>Astrid Pettersson, fil dr</i>	24
Bättre på arbetet än i skolan <i>Åsa Murray, fil dr</i>	25
Att mäta kunskaper i matematik <i>Bengt-Olov Ljung, professor emeritus</i>	26
Forskning vid institutionen för specialpedagogik	
<i>Siv Fischbein, tf professor</i>	29
Risikfaktorer i barns uppväxt och utveckling <i>Britta Alin Åkerman, fil dr</i>	32
Forskning vid institutionen för barn- och ungdomsvetenskap	
<i>Bengt-Erik Andersson, professor</i>	35
Barns utemiljö och trafiksäkerhet <i>Pia Björklid, docent</i>	38
Barndomens nutidshistoria <i>Kenneth Hultqvist, fil dr</i>	41
Forskning med inriktning mot didaktik	
<i>Gerhard Arfwedson, fil dr</i>	44
Didaktik i naturvetenskapliga ämnen <i>Svend Pedersen, fil dr</i>	46
Barns och ungdomars läsning <i>Karin Taube, fil dr</i>	48

Tema Forskning ges ut av
Forskningsnämnden vid Lärarhögskolan i
Stockholm.

Redaktör

Margareta Rådenman

I redaktionen

Rose-Marie Ahlgren

Åke Kussak

Rolf Paulin

Margareta Rådenman

Karin Sandqvist

Produktion

Informationssektionen vid
Lärarhögskolan i Stockholm

Layout/redigering

Elisabet Nordling

Foto

Elisabeth Olsson

Illustration till omslaget

Kerstin Olsson-Grönvik

ISSN: 1104-3105

Tryckeri: AB C O Ekblad & Co,
Västervik, december 1994

Forskning vid institutionen för pedagogik

utbildnings- och kultursociologi

*På bilden från vänster: Donald Broady,
Boel Englund och Ingrid Heyman.*

Övriga forskare som arbetar i denna
forskningstradition är:

Mikael Gustafsson
Elisabeth Hultqvist
Agneta Linné
Ulf Linnell
Berit Ljung
Lars Lundman

Mikael Palme
Inger Pirinen
Kerstin Simberg
Annika Ullman

Med utgångspunkt i samhällsvetenskapliga traditioner studerar vi de områden som brukar räknas som pedagogiska: utbildning, undervisning och fostran – men vi arbetar även i den omvända rörelseriktningen – från nämnda områden i riktning mot samhällsvetenskapliga traditioner. Arbetets egenart kan även karaktäriseras med de tre stickorden samhällsvetenskap, historiskt perspektiv, europeiska traditioner.

Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi bildades våren 1992 som en efterföljare till Forskningsgruppen för läroplansteori och kultureproduktion, grundad av Ulf P Lundgren i mitten av sjuttioalet. Från de första studierna av språkspelet i klassrummet och skolans ramfaktorer har registret efter hand breddats. I pågående studier tillämpas ett spektrum av samhällsvetenskapliga metoder, och alla utbildningsväsendets nivåer berörs, från förskolan till universitetet.

Forskning, undervisning och uppföljning/utvärdering är tre verksamhetsgrenar som är inflätade i varandra. Medarbetarna delar ofta sin tid mellan dem, och insamlat empiriskt material används såväl för forskningsändamål som i undervisnings- och utvärderingssammanhang.

Karaktärsfostrare och sociala fält...

Bland föremålen för pågående utbildnings- och kultursociologisk forskning kan nämnas: lärare, förskollärare och fritidspedagoger som karaktärsfostrare; religiösa budskap i massmedier; ungdomskultur; religionen som socialt fält; gymnasieskolan och det kulturella kapitalet; lärarfortbildning; framväxten av skoledarnas fält; utbildning av lärare för den obligatoriska skolan; yrkesutbildning; yrkeslärarutbildning; yrkesvägledning; examination, betygssystem och centrala prov; vårdutbildning; sjuksköterskeutbildningens historia; bildundervisning; musikundervisning; skolsångernas historia; det musikpedagogiska fältet; matematikämnet; modersmåls- och litteraturundervisningens historia; hemspråksundervisning; didaktiska traditioner inom tyskt och

anglosaxiskt språkområde; högskolan som socialt fält; konstfältet och den högre konstnärliga utbildningen; etnicitet och utbildning; dokumentbeskrivningsspråk inom samhällsvetenskap och humaniora; klassrumsinteraktion; kvinnohistoria, syslöjdens historia; omvårdnadsforskning som nytt vetenskapligt fält; statistiska tekniker för kvantitativ bearbetning av kvalitativ information; psykohistoria; informationsteknologi, dokumenthanteringssystem, bibliotekssystem; metastudier av utvärdering; utbildning i tredje världen.

Arbetsgrupp för utvärderingar

Dessutom finns inom forskningsgruppen en arbetsgrupp för utvärdering. Bland tidigare uppdrag kan nämnas utvärderingar i Skolöverstyrelsens regi inom det s k FS-programmet, utvärderingar inom UGY-kommittén i samband med försöksverksamheten med treårig yrkesinriktad gymnasieutbildning, ett uppdrag från Socialdepartementet beträffande grundläggande frågor kring utvärderingen av barnomsorgen, samt utvärderingar av lärarutbildningar, bl a den nya grundskolläroplanutbildningen.

Vidare har gruppen deltagit i arbetet med den nationella utvärderingen. Förändringarna inom skolväsendet efter 1990, som innebär att kommuner och skolor åläggs att utvärdera sin egen verksamhet och att lämna uppgifter till den nationella utvärderingen i Skolverkets regi, har inneburit en rad utvärderingsuppdrag från olika kommuner och skolor, bl a en större uppföljning av gymnasiereformen i Stockholms skolor, utvärderingar av lokala utvecklingsprojekt, uppföljning av nyordningen med individuella program i gymnasieskolan, flera uppdrag rörande utvärderingar av

grundläggande matematikkunskaper och utveckling av diagnosinstrument, samt ett antal mindre utvärderingsuppdrag åt kommuner och skolor i och omkring Stockholm.

Brett samarbete

Flera av verksamheterna kombinerar forsknings-, utvärderings- och utbildningsinsatser, exempelvis det SIDA-finansierade "INDE Capacity Building Programme", som leds från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi men engagerar åtskilliga forskare och lärare vid andra svenska och utländska universitet. Inom detta program ordnas bl a doktorsutbildning och internationell mastersutbildning för afrikanska studenter.

Vårt angreppssätt

Att, som ovan, peka ut föremålen för forskningen och utvärderingsuppdragen säger givetvis ingenting om hur arbetet går till, vilka redskap som används, i vilka forskningstraditioner verksamheten är förankrad. Verksamhetens egenart kan kort karaktäriseras som följer.

Efterledet "sociologi" i gruppens namn ska uppfattas i durkheimianernas vidsträckt mening (inkluderande etnografiska, historiska och andra samhällsvetenskapliga metoder). Dessutom bygger arbetet på den s k läroplansteoretiska traditionen inom pedagogikämnet. Med läroplansteori avses en reflexion över hur det av skolan förmedlade vetandet organiseras, utväljs och värderas. Kort sagt innebär ett utbildningssociologiskt angreppssätt att man med utgångspunkt i samhällsvetenskapliga traditioner närmar sig de områden som brukar räknas som pedagogiska: utbildning, undervisning och fostran. Ett läroplansteoretiskt angrepps-

sätt innebär den omvända rörelseriktningen, från de nämnda områdena i riktning mot samhällsvetenskapliga traditioner.

De nämnda forskningstraditionerna ska inte uppfattas som abstrakta "perspektiv" eller "teorier". Det är fråga om traditioner i ordets egentliga mening av "överlämnande". Medarbetarna har ambitionen att förvalta ett arv. Arbetet med utbildningssociologins problem är exempelvis inspirerat av den tradition som utgick från durkheimianerna och som på senare år förvaltats av bland andra Basil Bernstein och Pierre Bourdieu. Den moderna läroplansteorin har föregångare i män som Johann Friedrich Herbart eller John Dewey, och för gruppens vidkommande har traditionen från Wittgenstein över Arno Bellack till Ulf P Lundgren varit central.

Tre perspektiv

Arbetets egenart kan även karaktäriseras med de tre stickorden samhällsvetenskap, historiskt perspektiv, europeiska traditioner. Att arbetet bär en samhällsvetenskaplig prägel innebär bl a en ambition att försvara samhällsvetenskapernas autonomi. Även om forsknings- och utvärderingsuppdragen självfallet kan ha politiskt eller administrativt definierade föremål, hämtas begrepp och problemformuleringar företrädesvis från samhällsvetenskapliga traditioner. Ambitionen är med andra ord att undvika administrativa kategoriseringar (av typ förskola, grundskola, gymnasium) eller det slags problemformuleringar som cirkulerar inom administrationens eller politikens fält eller i den offentliga skoldebatten. Att forskningen präglas av ett historiskt perspektiv, innebär inte bara att forskningens föremål, såsom utbildning, undervisning och fostran, studeras i sina sociala och historiska sammanhang; även forskningen själv och dess redskap – teorierna och begreppen, metoderna och undersökningsteknikerna – betraktas som skapelser av en historisk utveckling. Därför är vetenskapshistoriska frågor återkommande diskussionsämnen vid våra högre seminarier. Den europeiska orienteringen innebär att forskningen genom åren inspirerats av bl a brittisk språkfilosofi, den sociologiska och etnologiska traditionen från durkheimianerna, fransk epistemologi, tysk socialisations- och kvalifikationsforskning, tyska didaktiska traditioner. Deltagandet i europeiska forskarnätverk har under de senaste åren blivit en allt viktigare del av verksamheten.

Övrig verksamhet

Vid sidan om forskningsarbetet och utvärderingsuppdragen är medarbetarna engagerade i följande verksamheter:

Planering och genomförande av *kurser i pedagogik*: kurser på grundnivå, fortbildningskurser, kurser för internationell mastersexamen, forskarutbildningskurser och högre seminarier.

Forum för studier av utbildning och kultur, ett forskarnätverk i anslutning till Skolverkets basprogram "Skolan som kultur- och arbetsmiljö.

Forum för pedagogisk historia, ett kontaktnät för forskare och lärare med intresse för utbildningshistoria.

Skolledarbögskolan, i samverkan med Uppsala universitet och högskolorna i Örebro och Falun.

Deltagande i *kommittéarbete*, exempelvis kommittén för utvärdering av gymnasiets treåriga yrkesinriktade linjer samt Läroplanskommittén, för att nämna några nyss avslutade uppdrag.

Utveckling av datorsystem för forskning och undervisning i samhällsvetenskap och humaniora, i samverkan med IPLab, Institutionen för numerisk analys och datalogi, KTH.

Redaktionellt arbete, bl a utgivning av rapportserier, serierna *Skeptronbajfien* och *Källor utgivna av Forum för pedagogisk historia*, samt arbete i redaktionskommittéerna för tidskrifterna *Curriculum Studies* (Oxfordshire, England), *Actes de la recherche en sciences sociales* (Collège de France) och *Liber* (Collège de France och École des Hautes Études en Sciences Sociales).

Deltagande i *internationella forskarnätverk* som "Intellectuals of the European small states and boundary cultures" (samordnas från universitetet i Joensuu, Finland); "Methodology and Epistemology in Educational Research" (samordnas från University of Liverpool); "Étude comparée des institutions de formation des cadres dirigeants" (1990-1993, samordnades från Centre de sociologie européenne, École des hautes études en sciences sociales, samt Collège de France, Paris); "Formation des élites et internationalisation de la culture" (samordnas av Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi i samarbete med Centre de sociologie de l'éducation et de la culture, École des hautes études en sciences sociales, Paris); "Text Encoding Initiative" (samordnas från Oxford University och Chicago University). ■

DONALD BROADY

TF PROFESSOR

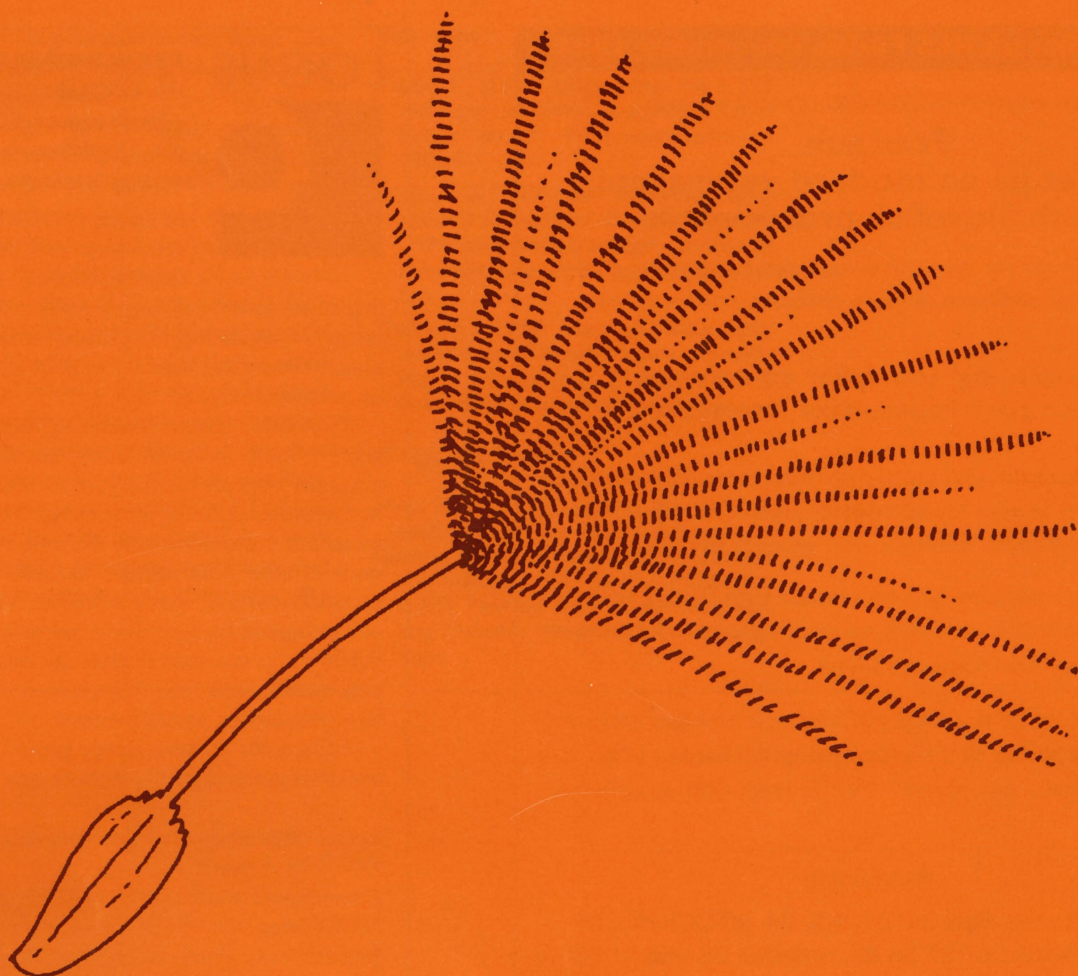

Kunskap i växande

Lärarhögskolans forskningstraditioner
i aktuell tillämpning

Lärarhögskolan i Stockholm

Beställning av Tema Forskning:

HLS Förlag

Högskoleförlaget vid Lärarhögskolan i Stockholm
Box 34103, 100 34 STOCKHOLM
Ordertelefon 08-737 56 62, orderfax 08-656 11 53

Pris: 40:-/st (porto tillkommer)

1995-01-18

Till samtliga medverkande artikelförfattare i Tema forskning 1994/95.

Varsågod! Ett första smakprov på Tema forskning 1994/95. Resterande fyra friexemplar får samtliga författare vid "cermonin" på Västerbroplan 3, onsdagen den 25 januari klockan 15.00.

(Se inbjudan från Forskningsnämnden!)

Har ni några frågor? Ring *Marianne Nilsson*, tfn 737 56 61,

Bästa hälsningar

HLS Förlag

Marianne Nilsson

Marianne Nilsson